

Давно збирався повернутися до історії рідного міста. Не тої, яку пишуть на замовлення історики, а справжньої живої історії з цікавими випадками із життя, які цю історію, власне, і складають. Як слід було назвати ці історії? Легендами? На легенди вони поки не схожі. Міфами? Занадто недавно це було. Свідченнями? Документів про описані історії у мене немає. Тому я вирішив назвати ці історії анекдотами. Бо ж первісне значення слова анекдот — це історія, випадок із життя. Отож слухайте, точніше, читайте перший із цих анекдотів.

Коза і літопис

До древніх літописів слід ставитися з повагою. Документи, що дійшли до нас через століття, допомагають дізнатися про історичні події з першоджерела. На літописних свідченнях побудовані цілі ідеології та вчення, через факти з літописів не один раз траплялися міжнародні конфлікти, доходило і до воєнних дій. Та це все у тому випадку, коли ти — людина. Коли ж ти — коза, немає для тебе нічого святого і на літописи тобі...

Наша коза жила майже сорок років тому в... театрі. Тому самому, який у 1961 році звели у Рівному згідно з постановою ЦК КПРС, за якою у кожному обласному центрі мав бути збудований та обладнаний за усіма вимогами театр. Причому стояти цей театр мав у самому центрі міста, визначаючи своїм класичним силуетом архітектурне обличчя населеного пункту.

Наш театр відповідав усім цим вимогам, ставши на кілька років ледве не центральною точкою Рівного. Там проходили не лише спектаклі й гастролі, а й партійні конференції та інші офіційні заходи. Перед театром на комуністичні свята встановлювали трибуну для перших осіб міста та області. Та згодом неподалік збудували нову площу з монументом Леніну та кінотеатром, потім з'явився новий обком із великим залом засідань і театр відійшов у тінь.

Унікальна світлина з музею прокуратури: пожежа у театрі 1978 року

собом, тобто будучи зарізанною і з'їденою. Про визначну роль тої кози в історії Рівного так тоді ніхто і не дізнався.

Тим часом руїни театру прикрашали центр Рівного, і не було на це ради. Тому що аби щось збудувати у ті часи, потрібні були кілька років планувань та узгоджень і ще кілька років самого будівництва за умови належного постачання та фінансування. Зрозуміло, що у планах дев'ятої п'ятирічки, за-
...продовження XXV з'їзду КПРС у

копійок. Та ж сама штукатурка на пам'ятнику, монументі чи ще чомусь "художньому" коштувала... 10 рублів. У чотирнадцять разів дорожче. Залишалося лише затверджувати зведення "художніх" споруд до ювілеїв і отримувати гроші. Звісно, що вони йшли зовсім не штукатурам, які й не здогадувались, що роблять це "художньо".

Та повернемося до Рівного, чий обласний керівник Панасенко закликав Шербинькому, першому

якій було віддано старий театр під будинок культури, нічого з приміщенням не зробила. Кілька місяців косметичного ремонту — і вже восени замість танців і новомодної тоді "дискотеки" на вулицю Дундича повернулось театральне містечко. Окрім іншого, це спричинило злам у житті міської молоді, яка була позбавлена звичного місця вечірнього дозвілля. Епоха "стройки", як поміж собою називала тодішня молодь будинок культури, будівельників

що відбудувати театр за новим проектом у 1982 році не встигнув. Хоч та штукатурка і "художня", але застигає стільки ж, скільки і звичайна.

Шкода, але ім'я людини, яка знайшла простий та геніальний вихід із становища, нам невідоме. Пропозиція прозвучала на одному із засідань оргкомітету у проміжку між матюками першого секретаря. Невідомий нам герой несміливо зауважив, що ті літописи пишуть так нерозбірливо, що цифру "2" цілком можна переплутати з цифрою "3". Ідея вмить оволоділа масами. "Ти той літопис на власні очі бачив?" — запитав перший секретар. "Не бачив", — була відповідь. Коротке опитування показало, що літопису не бачив взагалі ніхто. Бачили лише книжки з посиланнями на літопис. Книжки ж були вже у наших руках.

Далі все було просто. На бланку з відповідними реквізитами в Інститут історії Академії наук УРСР пішов офіційний запит із проханням уточнити дату першої згадки про Рівне у літописі. У відповіді на не менш серйозному бланку було вказано, що насправді у літописі зазначено не 1282-й, а 1283 рік.

Відповідь усіх влаштувала. У довідники та підручники внесли відповідні правки, у будівельників Рівного з'явився додатковий рік для відбудови театру і решти приготувань до "700-ліття Рівного".

З того часу минуло майже тридцять років. Немає вже ані СРСР, ані ЦК КПРС, ані обкомів та міськомів. Десь подалі заховали у міськраді Рівного той орден Трудового Червоного Прапора. На головних майданах міста майже повністю замінили страшну плитку, вкладену під "ювілей" у 1983 році. Ту саму, яка своєю арматурою завдала перехожим біля театру чимало травм. Все змінилось, а виправлена дата у "літописі" так і залишилася.

Запитував про це у науковців. Спочатку запитали, чи воно мені треба? Потім розповіли, що літопис той не наш, а польський. Не виключено, а скоріше за все, напевне, у тому літописі йдеться про інше Рівне — село у Волинській області неподалік нинішнього кордону з Польщею. І порекомен-

пункту.

Наш театр відповідав усім цим вимогам, ставши на кілька років ледве не центральною точкою Рівного. Там проходили не лише спектаклі й гастролі, а й партійні конференції та інші офіційні заходи. Перед театром на комуністичні свята встановлювали трибуну для перших осіб міста та області. Та згодом неподалік збудували нову площу з монументом Леніну та кінотеатром, потім з'явився новий обком із великим залом засідань і театр відійшов у тінь.

Життя театру було непростим. Люди до цього осередку культури йти не хотіли. Комуністична цензура не давала ставити справді цікаві спектаклі, тож на вистави про "трудоі зв'язки радянських людей" організовано водили школярів та військових. Та навіть у таких умовах режисери шукали можливість якось "оживити" події на сцені, аби глядачам було цікаво. У Рівному "оживити" театр вирішили у прямому, буквальному значенні цього слова: на сцені по ходу спектаклів почали з'являтися справжні живі тварини. Серед них була і та сама коза.

Історія не зберегла для нас назви тої п'єси, в якій була задіяна рогата "артистка". Зате ми точно знаємо, що мешкала коза неподалік сцени у закутку. У теплу пору року паслася на задньому дворі театру, а коли було холодно, грілася за сценою на соломі. Так тривало аж до 8 березня 1978 року, коли Рівненський обласний музично-драматичний театр імені Миколи Островського... згорів.

Пожежа була серйозною. Причиною цього було те, що не спрацювали протипожежні пристрої, які за сімнадцять років жодного разу не використовувались. Та у підсумку усе звалили на... козу. Ніби її присутність у театрі і призвела до пожежі. Подальша доля кози нам невідома. Скоріше за все, худобина завершила свій життєвий шлях традиційним спо-

собом, тобто будучи зарізаною і з'їденою. Про визначну роль тої кози в історії Рівного так тоді ніхто і не дізнався.

Тим часом руїни театру прикрашали центр Рівного, і не було на це ради. Тому що аби щось збудувати у ті часи, потрібні були кілька років планувань та узгоджень і ще кілька років самого будівництва за умови належного постачання та фінансування. Зрозуміло, що у планах дев'ятої п'ятиріччя, затверджених XXV з'їздом КПРС у 1976 році, ніякого театру в Рівному не було. Роботи ж було чимало. Слід було для початку розібратися зі станом споруди після пожежі. Потім розробити проект реконструкції, скласти кошторис і закласти це усе у п'ятирічний план, який мав ще бути затвердженим.

Допоміг випадок. Точніше, ініціатива першого секретаря нашого обкому Тараса Панасенка. У ті часи країна була наскрізь просякнута цинізмом. Народ не врівні в якій соціалізм, слухав пісні Володимира Висоцького та ансамблю АББА, розповідав анекдоти про Брежнєва та Чапаєва... Начальство ж, аби знайти собі хоч якусь роботу, влаштувало нескінченні ювілеї та святкування. Сталося так, що на 1981 році традиційні комуністичні ювілеї тимчасово закінчилися. Паузу слід було чимось заповнювати, аби народ не протверезів.

І тоді вирішили святкувати ювілеї міст. Найбільш безглуздим та помпезним було святкування у 1982 році "1500-річчя Києва", яке просто вигадали. У процесі підготовки ювілею стало зрозуміло, що ці ювілеї є "злотою жилою", невичерпним Клондайком для місцевого начальства. Під "ювілей", як виявилось, можна додатково закласти у бюджет і вигідно "освоїти" величезні кошти. Наводжу приклад. За розцінками тих часів вкладання одного квадратного метра штукатурки коштувало 70

копійок. Та ж сама штукатурка на пам'ятнику, монументі чи ще чомусь "художньому" коштувала... 10 рублів. У чотирнадцять разів дорожче. Залишалося лише затверджувати зведення "художніх" споруд до ювілеїв і отримувати гроші. Звісно, що вони йшли зовсім не штукатурам, які й не здогадувались, що роблять це "художньо".

Та повернемося до Рівного, чий обласний керівник Панасенко закінчує Щербицькому, першому секретарю ЦК КПУ, пропозицію щодо святкування "700-ліття" Рівного за прикладом "1500-ліття" Києва. Наш очільник знав, що робив. На закид товариша Щербицького "ти що, совсем обнаглед?" товариш Панасенко показав книжку, де чорним по білому було написано, що перша літописна згадка про Рівне датована 1282 роком. Київський керівник добре знав, що столичне "тисячап'ятсотліття" не підтверджено взагалі нічим, окрім бажання його відсвяткувати, освоївши бюджетні гроші. Тому літопис щодо Рівного вражав своєю документальністю і був "залізним" аргументом. "Святкуйте!" — сказав Щербицький і поставив свою резолюцію на пачку підготовлених заздалегідь паперів.

У тих паперах було багато чого. Від нагородження Рівного орденем Трудового Червоного Прапора, а місцевих начальників відповідним медалями, відзнаками та званнями, до фінансування цілої купи "ювілейних" будов та реконструкцій, першою з яких була відбудова театру.

Скоро казка мовиться, та не скоро діло робиться. Позбавившись приміщення та кози, театр у Рівному опинився 1978 року бездомним. Залишитись без такого осередку культури область не могла, і тому театр оперативно повернули на старе місце. На щастя, профспілка будівельників,

якій було віддано старий театр під будинок культури, нічого з приміщенням не зробила. Кілька місяців косметичного ремонту — і вже восени замість танців і новомодної тоді "дискотеки" на вулицю Дундича повернулось театральне мистецтво. Окрім іншого, це спричинило злам у житті міської молоді, яка була позбавлена звичного місця вечірнього дозвілля. Епоха "стройки", як поміж собою називала тодішня молодь будинок культури будівельників, завершилася назавжди. Спорожніли навколишні провулки та двори. Хлопці та дівчата почали зустрічатися і пити вино в інших місцях.

Серйозним людям у цей час було не до вина, дівчат та інших сентиментів. Як не матюкали будівельників тодішні міські керівники на чолі з Віталієм Луценком та Віктором Чайкою, вже за півроку до запланованого святкування міського ювілею стало зрозуміло,

який було віддано старий театр під будинок культури, нічого з приміщенням не зробила. Кілька місяців косметичного ремонту — і вже восени замість танців і новомодної тоді "дискотеки" на вулицю Дундича повернулось театральне мистецтво. Окрім іншого, це спричинило злам у житті міської молоді, яка була позбавлена звичного місця вечірнього дозвілля. Епоха "стройки", як поміж собою називала тодішня молодь будинок культури будівельників, завершилася назавжди. Спорожніли навколишні провулки та двори. Хлопці та дівчата почали зустрічатися і пити вино в інших місцях.

Запитував про це у науковців. Спочатку запитали, чи воно мені треба? Потім розповіли, що літопис той не наш, а польський. Не виключено, а скоріше за все, напевне, у тому літописі йдеться про інше Рівне — село у Волинській області неподалік нинішнього кордону з Польщею. І порекомендували цим питанням більше не цікавитись.

А якби не коза? Якби не спричинила вона пожежі у театрі, то не було б його реконструкції. А значить, не треба було б "підправляти" літопис і мало б наше місто сьогодні не 728 років, а 727. Який висновок? Коли вам щось доведуть, посылаючись на літописи, згадайте про ту саму козу...

■ Микола НЕСЕНЮК.

Далі буде...

Книга "Рідне місто": друге дихання

Унікальне явище для рівненського книговидавництва — книга Миколи Несенюка "Рідне місто. Те, що пам'ятаю" була перевидана новим тисячним накладом. Причина цього також не характерна для місцевих видавців — перша тисяча книжок була повністю розпродана менш ніж за два роки. Тому автор, зважаючи на популярність книжки, вирішив обновили полиці книжкових магазинів, в яких, як там розповідають, донині запитують про видання "Рідне місто. Те, що пам'ятаю".

Жодних змін у перевиданій книжці немає, виглядає вона так само, хіба що якість друку цього разу краша. Придбати її можна у тих самих місцях — у книжкових магазинах та кіосках, а також у редакції "Рівне Вечірне".

А поки рівняни читатимуть або перечитуватимуть нову-стару книгу, Микола Несенюк розпочав роботу над майбутнім виданням, яке також буде присвячене Рівному. За словами автора, у книзі будуть описані відомі події з історії Рівного, про які ніхто, ніколи і ніде ще не писав. "Рівне Вечірне" розпочинає серію публікацій розділів з майбутньої праці, яку автор поки що називає просто: "Рівне: анекдоти XX століття".